

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

KELAM

Neler Öğreneceğiz?

1. Varlık Meselesi
2. Bilgi Meselesi
3. Delil
4. Hüküm

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**Var, varlık, varoluş
denince aklınıza
neler gelmektedir?**

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Varlık Meselesi

- Kelam ilminin kendine has temel meseleleri ve bunların anlaşılmasına ve açıklanmasına yardımcı olan yan meseleleri vardır.

KELAM İLMİNİN ANA KONULARI (MESÂİL/MAKÂSİD)

İlâhiyyât:

Allah'a (cc) ve kadere iman konuları

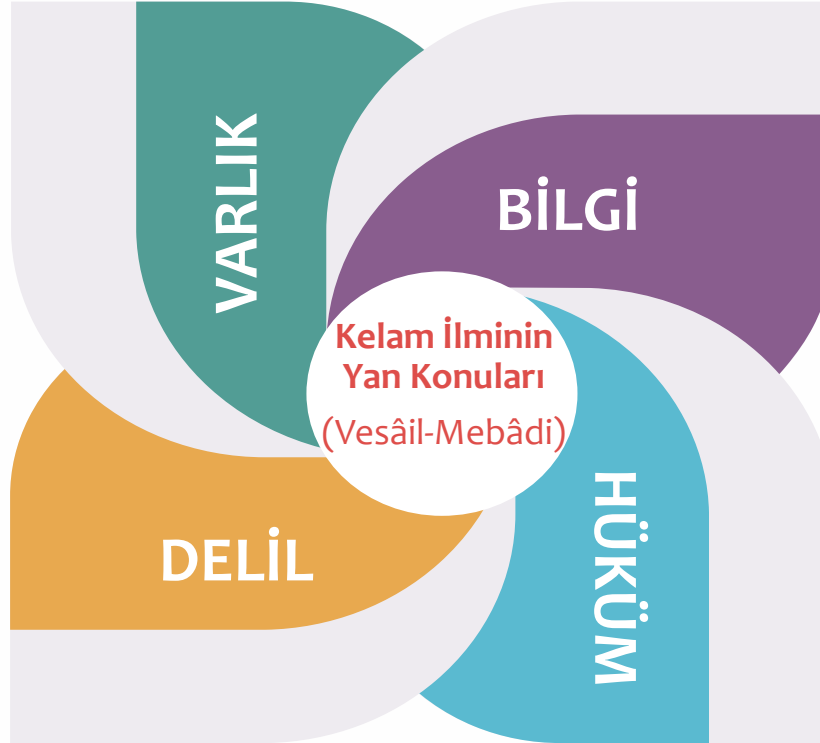
Nübüvvât:

Peygamberlere ve ilahi kitaplara iman konuları

Sem'iyyât:

Meleklerle ve ahirete iman konuları

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Kelam ilminin varlık konusuyla ilgilenmesinin sebepleri:

"Var olarak bilinen şeylerin aslında
bir vehim ve zandan ibaret olduğu"
iddialarına karşı koymak

Âlemin varlığının mahiyetini ve
Allah (cc) ile olan ilişkisini açıklamak

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

- Kelamcılar, soyut bir kavram olan varlıktan (vücut) ziyade var olan şeyler (mevcûd) üzerine fikir yürütmüşler ve varlıkları sınıflandırmışlardır. Bunlar:

Kadim/Ezeli
Varlık

Varlığının bir başlangıç noktası olmaksızın diğer şeylerden önce mevcut olan ve yokluğu mümkün olmayan mutlak varlık: Allah (cc).

Hâdis/
Yaratılmış
Varlık

Varlığının başlangıcı olan, sonradan varlık sahasına çıkan, yoktan yaratılmış tüm varlıklar: Allah (cc) dışındaki her şey. Âlem.

1.1. Allah-Âlem İlişkisi

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- Kelam âlimlerine göre âlem "Allah (cc) ve sıfatları dışında kalan ve Allah (cc) tarafından yaratılmış her şeydir. (küllü mâ sivallâh/mâsivâ)"
- Âlemdeki hiçbir varlık Allah'a (cc) benzemez ve her varlık Allah'ın (cc) varlığına, birliğine ve O'nun eşsiz sıfatlarına bir delil ve işaret olarak yaratılmıştır.
- Allah (cc) ile âlem arasındaki ilişki yaratıcı ve yaratılan ilişkisidir.

1.2. Madde

- Kelamcılara göre madde atomlardan başka bir deyişle **cevher** veya cüzlerden oluşur.
- Atomlar sonlu ve sınırlı olup her biri Allah (cc) tarafından yaratılmıştır.
- Bu atomların hareket, renk, şekil, tat, koku vb. akla gelebilecek her türlü niteliği ise **araz** adını alır.
- Arazlar devamlılığı olan nitelikler olmayıp her an Allah (cc) tarafından yaratılırlar.

1.3. Hayat

- Materyalist (maddeci) anlayış Tanrı'yı inkâr eder ve hayatın kaynağının madde olduğunu ve maddenin de ezeli olduğunu iddia eder.
- Buna karşılık İslam, hayatın kaynağı ve sebebinin Yüce Allah olduğunu bildirir.
- "Ezelî ve ebedî hayat sahibi, hep diri" anlamında Hayy ve "hayat ve can veren" anlamında Muhyi isimleriyle can verme ve diriltme fiillerinin gerçek faili Allah'tır (cc).

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

1.4. İnsan

**Kur'an-ı
Kerim Göre
İnsan**

En güzel şekilde yaratılmıştır ve
yeryüzünün halifesi kılınmıştır.

İlahi emaneti yüklenmiştir,
sorumluluk almıştır.

Asli vazifesi Allah'a (cc)
kulluk etmektir.

Akıl ve irade sahibidir,
yaptıklarından sorumludur.

Tabiattaki her şey onun
istifadesine sunulmuştur.

Kötülüğe de yönelebilen
bir varlıktır.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

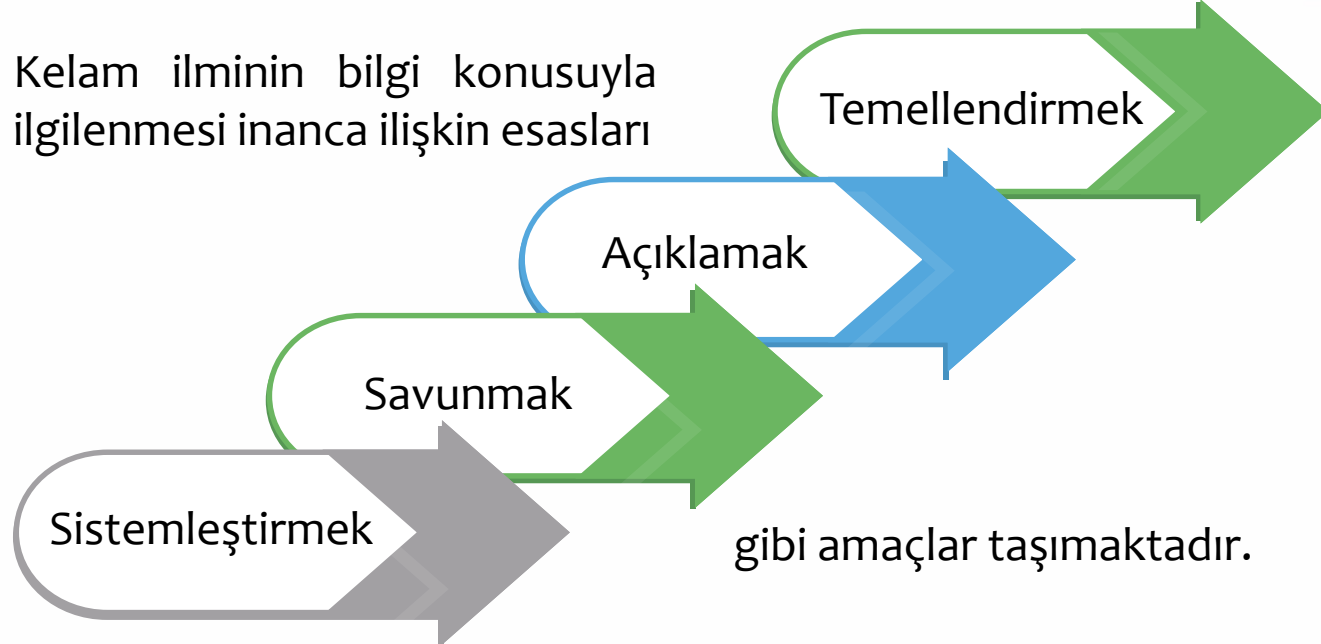
- Kelam ilmi insanın özgürlüğüne vurgu yaparak ona sorumluluğunu hatırlatmaktadır.
- İnsana özgürlüğünün mutlak ve sınırsız olmadığını, Allah'ın (cc) mutlak kudret ve iradesi ile kuşatıldığını bildirmektedir.

**Bildiklerinizi
nasıl öğrendiniz?**

2. Bilgi Meselesi

Kelam ilminin bilgi konusuyla
ilgilenmesi inanca ilişkin esasları

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

2.1. Bilginin Tanımı

Kelam Âlimlerinin Bilgi Tanımları

Kişiyi cahillik, şüphe ve zandan uzaklaştıran niteliklerdir.

Tereddüdün zihinde oluşturduğu belirsizliği ortadan kaldırarak kişiyi tatmin edecek tarzda, bir şeyi olduğu hâl üzere bilmektir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- Kelamcılar bilginin tanımından ziyade,
 - ✓ bilginin çeşitleri
 - ✓ kaynakları
 - ✓ bilgiye ulaşma vasıtaları

gibi konulara daha çok odaklanmışlardır.

Kelam âlimlerine göre:

Kadim
Bilgi

Allah'ın (cc) bilgisi. Herhangi bir vasıtaya, duyulara, düşünmeye vs. ihtiyaç duymayan, ezeli ve ebedi, yokluğu düşünülemeyen, bütün bu özellikleriyle insanın bilgisinden tamamen farklı bir bilgidir.

Hâdis/
Yaratılmış
Bilgi

İnsana ait öğrenme yoluyla sonradan meydana gelen bilgidir.

İNSANIN BİLGİSİ

Zaruri/
zorunlu
bilgi

Herhangi bir akıl yürütme veya delillendirmeye ihtiyaç duymadan, doğrudan doğruya zihinde oluşan bilgidir. Bedihi (apaçık) bilgi de denir.

Nazari (akıl
yürütmeye
dayalı) bilgi

Ulaşılan veriler üzerine düşünerek, birtakım vasıtalarla başvurarak ve delil getirerek oluşan bilgidir. İstidlali (delillendirmeye ulaşılan) bilgi de denir.

2.2. Bilginin Kaynakları

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Aklıselim (Selim akıl)

Haber ve duyuların sağladığı verileri değerlendirip bilgiye dönüştürür.

Duyuların yanılgı ihtimaline karşı duyu verilerinin sağlamasını yapar.

Havassıselime (Sağlam duyular)

Dış dünyadan haber ve diğer verileri alır. Aldığı verileri akla aktarır.

Haberisadık (Doğru haber)

- Mütevatir haber
- Haberiresul (Kur'an ve Sünnet)

Akıl ve duyularla elde edilmesi mümkün olmayan bilgileri insana verir.

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

- Kelamcılara göre bu üç bilgi kaynağının her biri farklı bir saha ile ilgili bilgi vermektedir.
- Selim aklın ulaşabildiği bilgiyi duyular, selim duyuların temin ettiği bilgiyi ise selim akıl kazandıramaz.
- Ayrıca selim akıl da sağlam duyular da tek başına habersizadığın (vahyin) verdiği bilgilere ulaşamazlar.
- Dolayısıyla bunların hiçbirinin terk edilmesi düşünülemez.

2.2.1. Aklîselim

- Akıl düşünme, anlama, kavrama ve ayırt etme gücü olarak tanımlanır.
- Selim akıl ise insanın doğru karar vermesini sağlayan, herhangi bir olumsuzluktan veya ortamın kötülüğünden etkilenmeyen, yaratılışındaki temizliği koruyan akla denir.

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

- Kelam âlimleri akliselimin büyük ölçüde hayır ve şerri, iyi ile kötüyü, güzel ve çirkini kavrayıp ayırt edebileceğini; insanın bu bilgisi ile yararına olanları tercihe yöneleceğini kabul etmişlerdir.
- Aklın ulaşamayacağı, bulup kavrayamayacağı bilgileri vahiy ortaya koyar; akıl da bunları benimser.
- Onlara göre vahyin ortaya koyduğu hükümlerde akıl ve mantığa aykırı, asla kabul edilemeyecek şeyler yoktur.

2.2.2. Habersizlik

Peygamberden gelen haber

Hız. Peygamberin verdiği haber ya da bilgidir. Peygamberden gelen haber hem Kur'an ayetlerini hem de sünneti kapsamaktadır. Vahiy de bir bilgi kaynağıdır.

Mütevâtir haber

Yalan üzerine birleşmelerini aklın imkânsız gördüğü bir topluluğun rivayet ettiği haberdur. Dinî bilginin aktarım şeklidir.

2.2.3. Havassıselime

- Kelam âlimlerine göre herhangi bir eksiklik ve kusuru bulunmayan duyularla elde edilen bilgiler, aklın doğruluğuna apaçık hüküm verdiği zorunlu bilgilerdir.
- Salim duyular vasıtasıyla bu şekilde zorunlu bir bilgi oluştuğu için duyuların verdiği bilgi akıl yürütmeyele elde edilen bilgiye göre daha kesin ve bağlayıcı olarak değerlendirilmiştir.

2.3. İman-Bilgi İlişkisi

- Kelamcıların bilgi konusuyla ilgilenmelerinin temel sebeplerinden biri imanla bilgi arasındaki doğrudan ilişkidir.
- Çünkü iman özü itibarıyla bilinçli bir tasdik, benimseme ve kabullenme eylemidir.
- Bu tasdik ve benimsemenin gerçekleşmesi için bilgi şarttır.

2.4. Akıl-Vahiy İlişkisi

- Kelamcılarının çoğunluğuna göre akıl Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini idrak edebilecek bir potansiyele sahip olsa da vahiyden bağımsız olarak bir hüküm koymas, özellikle de inanç esasını belirlemesi mümkün değildir.

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- Akıl vahiy tarafından ortaya konulan hükümlerin anlaşılması, yorumlanması, işlenmesi ve delillendirilmesini gerçekleştirir.
- Ancak yaratıcıya karşı sorumluluklarının ne olduğunu ve bu sorumlulukları ne şekilde yerine getireceğine karar veremez.
- Bu hususlar insana vahiy ve nakil (yani Kur'an ve sünnet) yoluyla bildirilmektedir. Bu şekilde birer inanç esası hâline gelir.

Düşüncelerinizi nasıl
delillendirirsiniz?

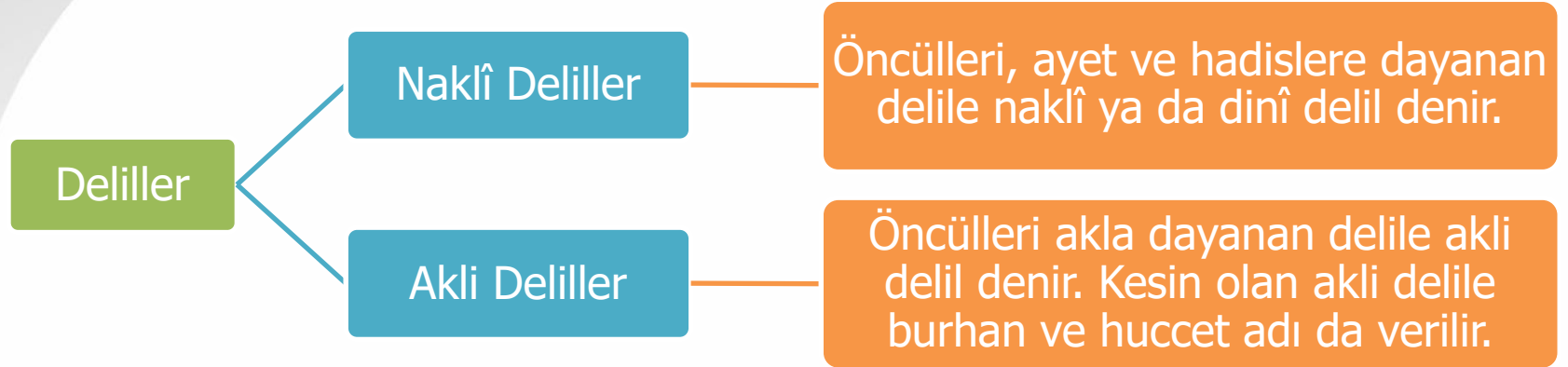
3. Delil

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

3.1. Naklî Deliller

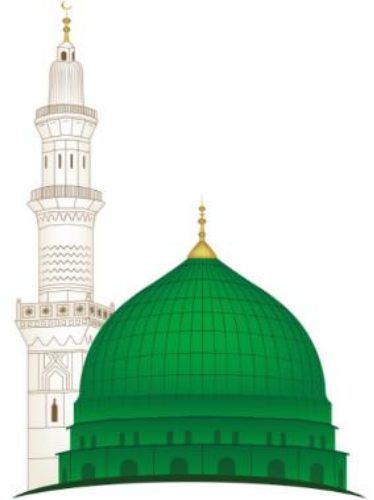
- Herhangi bir konuda naklî deliller söz konusu ise kelimciler vahiy yoluyla gelen bu delilleri esas alırlar.

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

- Dinî delillerin inanç sahasında mutlak hüküm ifade etmeleri için hem varlığında şüphe olmaması hem de göstermek istediği mana açısından açık ve kesin olmaları gerekir.
- Bu özellikte olan deliller de muhkem ayetler ile muhkem-mütevatir hadislerdir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Akli delillere dayanarak akıl yürütme (istidlal) üç şekilde yapılır:

Tümdengelim
(ta'lîl, dedüksiyon)

Bütünden parçaya veya sebepten sonuca gidiş.

Tümevarım
(istikrâ, endüksiyon)

Parçadan bütüne veya sonuçtan sebebe gidiş.

Kıyas
(temsîl, analogi)

Parçadan parçaya gidiş, iki şey arasındaki benzerliğe dayanarak biri hakkında verilen hükmü diğeri hakkında da vermek.

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- Kelamcılar ele aldıkları meselelerde yerine göre hem naklî hem de akli delilleri kullanmışlardır.
- Naklî deliller olarak ayet ve hadisler; akli delillerde tümdengelim, tümevarım ve kıyas yöntemlerine başvurmuşlardır.
- Varlık, bilgi gibi kelami konuların izahında kelamcılar bilimsel verilere, tecrübeye, deney ve gözleme de yer vermişlerdir.

**Dinî hükümler
denince aklınıza
neler gelmektedir?**

4. Hüküm

Hüküm

Mantıkta hüküm bir şeyi tasdik veya inkâr etmek, iki kavram ve iki şey arasında "böyledir" veya "değildir" tarzında olumlu veya olumsuz bağlantı kurmak demektir.

Dinde ise akıllı ve ergenlik çağına gelmiş insanların yani mükelleflerin fiil ve davranışları ile ilgili farz, vacip, sünnet, haram, mekruh gibi nitelermeler ortaya koyan dinî ve ilahi hitaba hüküm adı verilir.

4.1. Dinî Hükümler

İslam'da Dinî Hükümler Üç Başlıkta İncelenir:

İtikadi Hükümler: Akait ve kelam ilimlerinin incelediği iman esasları ve inançla ilgili konulardır.

Amelî Hükümler: Fıkıh ve İslam hukuku ilimlerinin incelediği ibadet ve muamelat konularıdır.

Ahlaki hükümler: Ahlak ve tasavvuf ilimlerinin incelediği iyi ve kötü huylar, kalbî ve vicdani hükümlerle ilgili konulardır.

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

İTİKADİ HÜKÜMLER

Kesinlik

Açıklık

Değişmezlik

Bütünlük/Bölünemezlik

İÇERMELİDİR.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2. ÜNİTE / KELAM İLMİNDE TEMEL MESELELER

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Amelî hükümler

İbadetler: Yüce Allah'a kulluk ifade eden hükümlerdir. Allah'ın (cc) hakkıdır. Değişmezler.

Muamelat: İnsanlar arasındaki hukuki, beşerî ve sosyal ilişkileri düzenleyen hükümlerdir. Muamelat ile ilgili konularda içtihat gerekebilir.

4.2. Akli Hükümler

- Akıl, var oluş ve gerçekleşme ile ilgili olarak üç türlü hüküm verir:

Vacip

Varlığı zatının gereği olan, var olmak için bir sebebe muhtaç olmayan, yokluğu düşünülemeyen varlık. Allah'ın (cc) varlığı.

Mümkün/Caiz

Varlığı veya yokluğu zatının gereği olmayan, var olmak için bir sebebe muhtaç olan, var olması da yok olması da eşit derecede imkân dâhilinde bulunan varlıktır.

Mümteni

Yokluğu zatının gereği ve zorunlu olan, dış dünyada varlığı düşünülemeyen, varlığı ve gerçekleşmesi imkânsız olan demektir.